

zou kunnen voeren. 'Zelfstandig' zou Nederland dus zijn binnen een door Duitsland gedomineerd Europa – 'dan kunnen we zeggen dat ons verlangen blijft uitgaan naar de constitutionele monarchie onder het Huis van Oranje'. Hoe was dat verlangen te verwezenlijken? 'Ik zie geen andere weg', schreef Colijn,

'dan dat de leiders van de grote politieke partijen van weleer de handen incenslaan. *Eerst* om in eigen kring het besef te verdiepen waar het om gaat, wat er op het spel staat. Dat is: het behoud ener constitutionele monarchie onder leiding van Oranje met het daaruit voortvloeiend behoud onzer geestelijke vrijheden. *Vervolgens* de vorming van een nationaal front, gerepresenteerd door personen die met recht kunnen spreken namens een overweldigende meerderheid van het Nederlandse volk, die het zedelijke recht bezitten, de wensen van het Nederlandse volk onder de aandacht der Duitse Overheid te brengen'¹ –

dat recht kende Colijn aan een Mussert of Arnold Meyer niet toe.

Er werden van zijn brochure meer dan dertigduizend exemplaren verkocht; in de dagbladen verschenen lange uittreksels, hier en daar ook commentaren. Drie dagen na verschijnen werd verdere discussie in de pers door de Duitsers verboden. Want hoe aangenaam het hun ook was dat een zo gezaghebbende politicus beweerde dat Duitsland de oorlog praktisch gewonnen had, het politieke doel dat Seyss-Inquart wilde bereiken, was onverenigbaar met het door Colijn aanbevolen 'behoud ener constitutionele monarchie onder leiding van Oranje'. Politieke actie werd door Seyss-Inquart alleen toegestaan aan personen die althans in het publiek over Oranje zwenen. Dat was in de opzet van de *Reichskommissar* niet een ondergeschikt detail – het was het kernpunt; het kernpunt dat breekpunt werd tussen de leiders der zes grote democratische partijen en de drie mannen die op 24 juli om steun vroegen voor hun Nederlandse Unie: Homan, de Quay en Einthoven.

Het Driemanschap

Waarom waren het er drie? Waarom niet twee, vier of vijf?

Dat een driemanschap geformeerd werd, was geen toeval: zij hebben het zo gewild. Waarom? Enerzijds heeft de herinnering aan het driemanschap van 1813 (van Hogendorp, van Limburg Stirum, van der Duyn van Maas-

¹ H. Colijn: *Op de grens van twee werelden*, p. 5, 24, 30, 38, 48, 53.